

Camille Claudel's 'De Wals'. Foto: Wikipedia

DE TIJDLOZE WALS

Van Europa naar Latijns-Amerika

Ik vraag me af wat het een Beierse boer uit de middeleeuwen zou voelen bij het horen van zijn walsen begeleid door een Peruaanse 'cajón'. Zou het meer of minder vertrouwd aanvoelen dan de gesublimeerde wals uit de Weense salons van de negentiende eeuw?

Dat simpele draaien in driekwartsmaat uit de Beierse hooglanden, de eenvoudige boerendans die de Westerse wereld sinds de zeventiende eeuw fascineert, heeft net zo'n lang leven gehad als bijdragen die het door de tijd heen verrijkt en gevormd hebben.

De wals heeft bij het dansen een andere ambiance dan de meeste dansvormen: Het heeft de illusie van gewichtloosheid, een gratie opgedaan bij het bereiken van de salons in de stad. Bij het accent op de eerste tel lijkt het koppel te pauzeren, een moment stilhoudt om de resterende twee tellen te zweven, terwijl ze draaien en draaien, de kamer ronddeinend. In haar dorpse beginstadia werd de driekwartsmaat sterk gemarkeerd, bijna ruw.

In Wenen werd de wals het toonbeeld van klasse en elegantie na het winnen van de strijd van de moralisten, die het - gewend als ze waren aan de *menuet* - zagen als een onwaardige en onfatsoenlijk dans. Het werd in een sneller tempo gedanst en er werd een gewoonte van gemaakt het niet strikt in de maat te spelen maar met het iets vervroegen van de tweede tel, zodat er meer ruimte was tussen die tel en de derde: De gewichtloosheid van de Weense wals.

De charme van de wals bleef niet onopgemerkt door de academische componisten en maakte haar intrede in het symfonische universum, in de opera van de achttiende eeuw, en sindsdien heeft bijna elke Europese componist walsen gecomponeerd of elementen van de wals in zijn composities gebruikt. Van Chopin tot Hindemith. De wals drong door in het ballet, de kamermuziek en het repertoire van solo-instrumenten, met name de piano.

In de negentiende eeuw zwierde het voor het eerst rond in Latijns-Amerika en is sindsdien niet gestopt met ronddeinen. In elke regio van het continent is de wals door lokale elementen doordrongen en heeft zich al gaandeweg getransformeerd. Alsof het al ronddraaiend nieuwe, revitaliserende invloeden oppikte en voor zichzelf heeft gehouden. De wals zit in de Venezolaanse

loropo en in de Ecuadoriaanse *pasillo*. In de Colombiaanse *pasillo* en *bambuco* zit ook de wals. De Argentijnse *bailecito* heeft wat van de wals. Er is een Mexicaanse wals en een wals *criollo* in Argentinië. De Cubaanse wals, de Peruaanse wals en in Chili de wals *chilote*. In Venezuela zijn honderden geschreven typische walsen bewaard gebleven.

Misschien is het meest voorkomende transformerende element in de Latijns-Amerikaanse walsen de Afrikaanse ritmiek. Alsof drie maten lang wachten saai of slap zou zijn, resulteerde het rusteloze en speelse van de zwarte ritmiek in de introductie van nieuwe tellen tussen de drie langzame tellen van de traditionele wals in; een zeer specifieke ritmische combinatie die wordt ervaren als de superpositie van twee andere maten. Hierdoor klinkt dezelfde wals als een drie- en als een tweekwartsmaat, en wint het aan vitaliteit en charme ... en altijd bekoorlijk, altijd sensueel en romantisch.

De wals wordt gezongen in Latijns-Amerika. En het is in concertzalen te horen. En het wordt gespeeld met viool, mandoline en in Venezuela begeleid met de *cuatro* en gitaar. En het wordt vervlochten met jazz en in Peru begeleid door de *cajón*. Mariachi's spelen het in Mexico en hun marimba's tokkelen het. Op Curaçao en Aruba wordt het gespeeld met de piano, de *cuatro*, de bas en de *wiri*. De wals wordt gecomponeerd voor simpel amusement en in meer complexe vorm - om te bestuderen - en het doet zich beluisteren als kunst, op de piano, op de gitaar. Het wordt vertolkt door de trio met piano, het strijkkwartet, het symfonieorkest.

In Latijns-Amerika blijft de wals nieuwe harmonieën opnemen, nieuwe vormen en nieuwe instrumentale combinaties; op de meest natuurlijke manier, alsof het voor de eeuwigheid was geschapen. Oneindig genre dat diversiteit absorbeert om zich in de loop van tijd te regenereren.

Ik vraag me af wat wij vandaag zouden voelen bij het luisteren naar een primitieve Tioolse wals uit de Middeleeuwen. Zouden wij worden verrijkt door haar verloren eenvoud.